

7.8.2017

Ympäristöministeriö
PL 35, 00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@ym.fi

Viite/Referens

Ympäristöministeriön lausuntopyyntö 8.5.2017 Dnro YM001:00/2016 luonnoksesta valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevaksi valtioneuvoston päätökseksi

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunto

1. Tavoitteiden uudistamisen tarve

ELY-keskus on seurannut päätöksen valmistelua ja myös järjestänyt yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa vuoden 2016 lopulla Pohjanmaan kolmen maakunnan kunnille seminaarin, jossa valmistelutyötä on esitelty ja kunnat ovat esittäneet valmisteltuja kommentteja työstä.

ELY-keskus pitää VAT:n uudistamista erittäin tärkeänä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen suunnittelujärjestelmän toimivuuden ja kehittämisen kannalta. Valmisteltaessa edellistä muutosta 2007 oli maassa käynnissä kunta- ja palvelurakennemuutos. Nyt uudistus ajoittuu vielä laajakantoisemman maakuntamuutoksen valmistelu- ja käynnistysvaiheeseen. Maankäyttö- ja rakennuslakiin on jo tehty muutoksia, joilla maakuntien päätösvaltaa maakuntakaavan hyväksymisessä on vahvistettu ja ELY-keskuksen alueidenkäytön ja rakennustoimen ohjaus on korvattu edistämisellä, mikä suunnataan valtakunnallisiin tai maakunnallisesti merkittäviin asioihin. ELY-keskuksen viranomaismääräysvalta ja valitusoikeus on tarkoitus myöhemmin poistaa kokonaan.

2. Tavoitteiden esittäminen rajatumminkin ja niiden velvoittavuus

Uudistuksen tavoitteiden (ympäristöselostus s. 5) saavuttamisen kannalta on ELY-keskuksen käsityksen mukaan tärkeää, että rajatumminkin ja täsmällisemmin kirjoitettavat **tavoitteet sisältävät selkeämmin valtion intressit turvaavan velvoittavuuden, mikä samalla edistää vaikuttavan ja tehokkaan ennakollisen viranomaisyhteistyön toimivuutta**. Ennakollisesti toimiva viranomaisyhteistyö nähdäänkin uudistuksessa tärkeänä edellytyksenä (pääösluonnos s. 5).

Tavoitteiden selkiyttäminen velvoittavuuden osalta edistää viranomaisyhteistyön toimivuutta maakunnissa ja tehostaa kaavoitustoimen hoitoa sekä samalla turvaa valtakunnallisten intressien huomioimisen. Tällöinkin hallitusohjelman mukainen tavoite maakuntien ja kuntien itsenäisen alueidenkäyttövallan ja -vastuun lisäämisestä toteutuu: VAT-tavoitteet rajataan koskemaan vain valtakunnallisesti merkittäviä asioita ja ennakollinen neuvottelumenettely on keskeisessä asemassa.

Kun ehdotetussa järjestelmässä VAT:t määräytyvät sisällöllisesti nykyistä laajemmin ennakoivassa ja vuorovaikutteisessa **viranomaisyhteistyössä**, heikkenevät **kansalaisten mahdollisuudet** osallistua ja vaikuttaa elinympäristöä koskevaan päätöksen tekoon ja suunnitteluun.

Uudistuksen lähtökohtana on myös ollut se, että luonnonmaantieteellisiä tai muutoin erityisesti rajattuja aluekokonaisuuksia ei uusissa tavoitteissa huomioida (YM taustamuistio 8.5.2017 s. 8). Nyt voimassa olevat VAT:t käsittävät useita aluekokonaisuuksia, joihin sisältyvät myös Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakuntien merenrantojen maankohoamisrannikko. Käytetyllä rajausperiaatteella uusien tavoitteiden laajuuteen voidaan vaikuttaa. Toisaalta maakuntien alueidenkäytön erityispiirteistä voi nähdä muodostuvan myös valtakunnallisesti merkittäviä alueidenkäyttötavoitteita. Maakunnat ja kunnat kyllä huomioivat näitä erityispiirteitä kaavoitustoimessaan. Valtakunnallisesta alueidenkäytön näkökulmasta voi silti kysyä, pitäisikö erityiset aluekokonaisuudet tunnistaa valtakunnallisen yhdyskuntarakenteen tärkeänä osana uusissa VAT-tavoitteissa ja siten edistää maakuntien ja kuntien kaavoitustointia näiden aluekokonaisuuksien suunnittelussa ja hyödyntämisessä.

3. ELY-keskuksen näkemykset tavoitteittain

3.1 Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

Tavoitteisto on kattava ja tarkoituksenmukainen. Tavoitteet on laadittu tiiviiseen muotoon, jolloin tavoitteet voidaan neuvottelumenettelyin ja muulla viranomaisyhteistyöllä sovittaa paikallisiin olosuhteisiin. Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030 saattaisi kuitenkin edellyttää kestävästä liikkumisesta osalta alueidenkäytöllisiä tavoitteita autoliikenteen osalta. Mitä alueidenkäytöllistä varautumista tarvitaan, kun vuoteen 2030 mennessä eli seuraavan 13 vuoden aikana pyritään lisäämään sähköautojen määrä 250 000 ja kaasuautojen määrä 50 000 kappaleeseen.

3.2 Tehokas liikennejärjestelmä

Edellisessä tavoitteessa käsitellään yhdyskuntia ja kestäväää liikkumista. Liikennejärjestelmän kehittämiseksi tulisi myös asettaa kansallisen energia- ja ilmastostrategian 2030 toteuttamista edistäviä alueidenkäyttötavoitteita. Ympäristöselostuksessa s. 28 todetaankin, että päästövähennystavoitteet vaikuttavat merkittävästi liikennejärjestelmän kehitysnäkymiin.

Tavoitteet 3.1 ja 3.2 tukevat samoja tavoitteita ja **näiden kahden tavoitteen yhdistäminen yhdeksi tavoitteeksi** voi myös olla tarkoituksenmukaista.

3.3 Terveellinen ja turvallinen ympäristö

Tulvien ja myös sään ääri-ilmiöiden huomioiminen Pohjanmaan maakuntien kunnissa kaavoituksessa ja rakentamisessa on erityisen tärkeää, jotta niiden aiheuttamien vahinkojen riskejä voidaan välttää ja vähentää. Kun tulvien ja sään ääri-ilmiöiden huomioimista kaavoituksessa ei ole lainsäädännössä tarkemmin määrätty, on valtakunnallisilla alueidenkäyttötavoitteilla merkittävä vaikutus. Esitetyssä muodossa tavoite ei riittävästi turvaa viranomaisyhteistyön toteutumista niin, että vahingonvaaraa voidaan välttää ja vähentää. Tavoitteen sanamuoto voisi kuulua:

Alueidenkäytössä varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Maakunta-, yleis- ja asemakaavoituksessa on otettava huomioon viranomaisten selvitysten mukaiset tulvavaara-alueet sekä muut tulvauhan alaiset alueet.

3.4 Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

Pohjavesialueet ovat yleensä maaperältään rakentamiseen soveltuvia ja niihin kohdistuu rakentamispaineita. Arviointiselostuksen mukaan (s.32) vedenhankintaa varten tärkeistä ja niihin soveltuvista pohjavesialueista on riskialueiksi nimettyjen pohjavesialueiden määrä lisääntynyt yli 100 alueella viimeisen 8 vuoden aikana eli yli 27 %. Tämän vuoksi ja kun maankäyttö- ja rakennuslaissa ei ole alueidenkäytön suunnittelua pohjavesialueiden läheisyydessä ohjaavia säännöksiä, on tavoitteessa tarpeellista huomioida pohjavesien käyttö- ja suojelutarpeet esim. seuraavasti:

Pohjavesien pilaantumis- ja muuttamisriskejä aiheuttavat toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle vedenhankinnan kannalta tärkeistä tai vedenhankintaan soveltuvista pohjavesialueista.

Turve on merkittävä luonnonvara Pohjanmaan maakuntien kunnissa. Tässä luonnonvaroja koskevassa tavoitteessa ei ole huomioitu turvetuotantoa eikä arviointiselostuksessa ole turpeenoton vaikutuksia ja sijoittamista käsitelty. **Turpeenotolla ja turpeenottoalueiden sijoituksella on merkittäviä luonto- ja vesistövaikutuksia.** Turpeenottoalueita osoitetaan maakuntakaavassa eikä maankäyttö- ja rakennuslakiin sisälly säännöksiä turpeenottoalueiden sijoittamisesta tuotanto- ja suojelutarpeet huomioiden. Tavoitetta on tarpeen täydentää esim. seuraavasti:

Alueidenkäytön suunnittelussa turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai luonnontilaltaan muutoin merkittävästi muuttuneita soita.

3.5 Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Tavoiteosan taustatekstissä on **tarpeen laajemmin käsitellä kansallisen energia- ja ilmastostrategian 2030 toteuttamisen edellyttämiä alueidenkäytöllisiä vaikutuksia.**

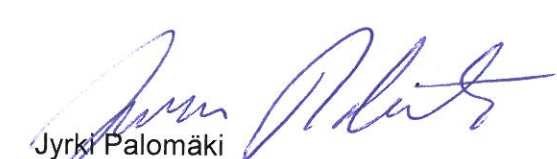
Maakunnallisesti merkittävät tuulivoimapaistot on Pohjanmaan kolmen maakunnan osalta jo voimassa olevissa maakuntakaavoissa osoitettu. Myös kuntien tuulivoimayleiskaavoitus on edennyt pitkälle ja niissä on käsitelty sekä maakuntakaavoissa osoitettuja että niiden ulkopuolelle jääviä pienempiä tuulivoima-alueita.

Tavoitteessa jää epäselväksi, onko tarkoitus ohjata myös kuntakaavoitusta (yleiskaavoitus) niin, että tuulivoimalat sijoitetaan ensisijaisesti suurempiin yksiköihin. Tämä tavoite on ympäristövaikutuksien hallinnan kannalta perusteltua ja tarpeellista, **mutta tavoitetta on syytä tältä osin selventää.**

Voimajohtolinjauksien suunnittelussa tulisi olemassa olevien johtokäytävien hyödyntämisen lisäksi olla **yhteisjärjestelytavoite** silloin, kun samalla alueella on energiansiirtotarvetta useammalla tuulivoimapaistolla. Yhteisjärjestelyt voidaan toteuttaa vain energiayhtiöiden välisellä sopimuksella, mutta kestävän alueidenkäytön kannalta energiansiirron yhteisjärjestelytavoite on VAT:ssa syytä huomioida.

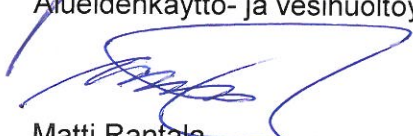
4. Yhteenveto

ELY-keskus katsoo, että maakuntauudistuksen valmistelua ja alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän toimivuutta sekä viranomaisyhteistyötä edistää se, että valtioneuvoston uusi VAT-päätös saadaan laadittua ja voimaan mahdollisimman pian. Nämä tulokset saavutetaan varmemmin, mikäli edellä esitetyt täsmennykset voidaan huomioida jatkovalmistelussa.

Jyrki Palomäki

Alueidenkäyttö- ja vesihuoltoyksikön päällikkö

Matti Rantala

Alueidenkäytön ryhmäpäällikkö